

sanctè et sapienter in sua Mechliniensi Synodo, sine periculo lethalis criminis sacrosanctum hoc je'anium non posse violari, sed quam multi enumerantur Lovanii, qui sine ullo scrupulo, solemnissimum, antiquissimum, celeberrimum saluberrimumque hoc jejunium temerare non metuunt?

At, inquis, imo vero, vel omnes, vel pene omnes jejunamus: nam et a carnibus atque ovis nos abstinemus, et semel dumtaxat prandemus in die. Ita est, fateor, semel prandetis; sed cœnatis etiam semel. Minime vero, inquis. Nec enim cœna, sed cœnula vocantur, quam ad vesperam sumimus. At cœnula ista vestra, si talis est, qualem audio, non minus violat jejunium, quam si vocaretur cœna. Intellego enim apud plebrosque hoc solum differre cœnulas a magnis cœnis, quod in cœnulis non tote mappæ

super mensas extenduntur: alioqui et panis, et ficus, et uvæ, et pisces, et olera et alia permulta in cœnulis istis comeduntur, atque interim jejunium sacrosanctum irredetur, et *Propter escam perit anima, pro qua Christus mortuus est.* Quid igitur, si rursus plagæ, rursus flagella, rursus tribulationes nobis immittuntur? Nam si prioribus erudiri atque emendari voluissemus, certe posterioribus opus non fuisset.

Quamobrem, auditores, si cessare cupimus tribulationes, ad radicem securim ponamus, emendemus vitam, corrigamus mores, expiemus peccata, serio et ex animo convertamur ad Deum, et tum sine dubio, qui nos juste pro peccatis afflixit, idem ipse pro misericordia et benignitate consolabitur, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO III.

DE TRIBULATIONE.

SYNOPSIS

De fructibus tribulationum hæc tertia agit oratio. Atque in primis explicatur, quomodo tribulatio secundum triplicem respectum bonitatem aut malitiam sortiatur, quæ in progressu diligenter enucleantur. Hinc fructus mali tribulationis, quem ista in mala terra producit, triplex assignatur. Primus est factura bonorum temporalium, ubi multos ob solam apprehensionem falsi mali affligi ostenditur. Secundus est lapsus in omnia vitia, cujus rei potissima docetur esse causa impatientia, quod in ethnicis, fidelibus et omni genere peccatorum probatur. Tertius est obstinatio in malo, quæ et illa originem suam impatientia debet. Descenditur deinde ad enumerandos fructus bonos, quos tribulatio in mala terra profert, quarum itidem tres. Primus, quod per tribulationes a certis flagitiis prohibeantur improbi. Secundus, quod providentiam Dei illustrent, et faciant ut aliis exemplo sint, uti historiis sacris et profanis confirmatur. Tertius, quod insuper misericordiam et justitiam divinam arguant quod exemplo solis explicatur et suis rationibus stabilitur.

Parte secunda quinque indicantur modi, quibus Dei providentia bonorum et malorum vitam gubernare posset, et cur ultimo, quo bonis et malis indifferenter bona vel mala indulget, in hoc mundo potissimum utatur, et cur vicissim non cæteris uti velit, causas assignantur. Præterea quatuor afferuntur cœnæ, quare Deus impiis serpe bona temporalia, etsi non donat, tamen permittit: quarum prima est, ob libertatem arbitrii nobis congenitam. Secunda, ob inexhaustam Dei misericordiam, quæ variis modis homines ad se trahit. Tertia,

ob justitiam divinam, quam tribus modis exercet. Quarta, ob electorum utilitatem. Tandem spiritualium bonorum, quæ non nisi bonis contingunt, præstantia declaratur, similibusque et exemplis illustratur.

Antequam de fructibus tribulationis, auditores optime, dicam, ea quæ hoc tempore dicenda arbitror, quæque suo jure postulat ordo nostræ disputationis, exponam breviter; quemadmodum fructus, vel semper bonos vel semper malos, vel nunc quidem bonos, nunc vero malos arbor tribulationis pariat. Etenim aliter de tribulatione judicamus, cum eam secundum se ac naturam suam, et ut a peccato procedit, inspicimus: aliter cum ad ejus auctorem Deum, providentiamque divinam mentem animumque convertimus: et aliter cum ad terram, in quam cadit, hoc est, homines quos ea vel punit vel probat, consideramus. Et si quidem ipsa secundum se ac naturam suam inspicatur, cum nihil sit aliud quam malum, quam dolor, quam molestia, calamitas, afflictio, quæ aliud malum, peccatum videlicet, consequitur, certe nisi malos fructus parere non potest: Nec enim potest arbor mala bonos fructus facere. Si vero tribulationis auctor Deus cogitatur, cujus providentia attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter, et quem optimum et justissimum esse nemo tam est improbus, qui negat, nemo tam imperitus, qui ignoret, tribulationis fructus, nisi boni esse non possunt: Nec enim potest arbor bona malos fructus facere. At si terræ varietatem, in quam tribulatio cadit, hoc est, homines bonos vel malos, ad quos mittitur, consideremus, tum pro terræ varietate, varios esse videbimus fructus tribulationis: siquidem una atque eadem tribulatio, idem morbus,

eadem inopia in homine probo, qui ex tribulatione proficere studet, (quam bonam terram hoc loco nominamus) optimos et dulcissimos fructus facit: in improbo vero, qui nec ad horam patientiam conservare novit (quam malam terram esse dicimus) fructus pessimos et amarissimos producit.

Ut igitur ab his posterioribus, quæ brevius et facilius ostendi possunt, ordiamur, primus amarus fructus tribulationis, quem omnes satis per se noverunt, est jactura ac detrimentum honorum temporalium. Nulla enim tribulatio est quæ vel opes, vel honores, vel sanitatem, vel parentes, filios, fratres, amicos, vel certe otium, pacem, quietem, tranquillitatem animi non tollat. Interdum enim inveniuntur quidam, qui bonis externis et corpore ita florent, ut in eorum pectoribus nullus locus tribulationi esse posse videatur: sed interim aliqua falsa opinione dedecoris, vel alterius mali, quod se pati credunt, re autem vera ipsi sibi fingunt, et apud se animo et cogitatione vehementer exaggerant, magis cruciantur ac torquentur, quam omnes ægri et mendici suis morbis et doloribus. Exemplum habemus in libro Esther, ubi legimus, Aman fuisse unum de primis principibus regni Persarum, qui cum opibus abundaret, affloeret voluptatibus, gradu honoris et dignitate omnibus ejus regni principibus antea, prole numerosissima et pulcherrima felicissimus haberetur, denique auctoritate et gratia tantum apud summum illum orbis monarcham valeret, ut eum ille parentem suum appellaret: tamen quoniam Mardochæus quidam Judæus, et transeunt non assurgebat, neque pileum honoris gratia deponerat, se miserimum atque infelicissimum esse putabat, atque eo dolore stimulatus, neque noctes, neque dies quiescebat. Ita igitur tribulatio etiam ditissimos et potentissimos quandoque vexat.

Alter fructus multo adhuc pejor et acerbior, est lapsus quidam miserabilis, sive præcipitium potius in omne genus vitiorum. Si quidem heresis, desperatio, furia, adulteria, sacrilegia, peccata cætera inde sere nascuntur omnia, quod nesciant homines tempore tribulationis patientiam conservare. Quare tam multi olim inter Ethnicos cum Democrito et Epicuro divinam providentiam tollebant? Quia cum viderent aliquando sceleratis omnia ad votum succedere; secus autem sibi, et aliis, quos pios et probos esse existimabant, et simul

ejusmodi tribulationem æquo animo ferre non possent, cogitare incipiebant; hæc non bene se habent: si ulla esset in mundo Dei providentia, quomodo res humane non aliter gubernarentur? Ergo fortuna et casus dominantur in rebus. *Manducemus et bibamus, cras enim moriemur.* Neque enim solum Ethnici, sed etiam populus Dei aliquando propter tribulationem de providentia dubitavit. Legimus enim populum Hebræorum cum aquæ penuriam pateretur, dicere incepisse: *Estne Dominus in nobis an non?* In libro quoque Judicum, cum Madianitæ, qui erant homines feri et sylvestres, et per agros incerta sede vagabantur, quod etiam Seythæ et Arabes facere dicuntur: cum inquam, Madianitæ essent hostes Hebræorum, et annis singulis ad initium ætatis regiones eorum cum omnibus armentis et gregibus suis ingrederentur, et omnia quaquaversum more locustarum devastarent, apparuit Angelus Gedeoni, atque ait: *Dominus tecum, virorum fortissime.* Cui mox ille respondit: *Obsecro, mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos hæc omnia? Ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri? Quid? quod Propheta de seipso scribit: Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei: quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. Quia non est respectus morti eorum et firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non sunt; et cum hominibus non flagellabuntur. Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum et laui inter innocentes manus meas? Et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis?* Parum, inquit, absuit, quin ego quoque videns tam præclare cum peccatoribus agi, in errore incidere, et jam penitentem inciperet, quod justitiam atque innocentiam tanto studio quasivissem.

Deinde quænam, quæso, fuit origo cæterarum hæresum? An non meministis quantum multitudinem hæresiarcharum anno superiore, hoc ipso tempore vobis ostenderrim, qui non alia de causa novas hæreses condiderunt, quam quod episcopatum obtinere in Ecclesia Catholica non potuerant? Itaque illis omnibus ambitio tribulationem generabat. Angebantur, cruciabantur, torquebantur, ardebant ascendendi et presidendi desiderio. Quia vero cupiditatem illam, neque in Ecclesia Catholica explere poterant, neque virtute humilitatis et patientiæ coercere

didicerant, inde quasi amentes ac furentes de Ecclesia sese ejiciebant. En quam facile tribulatio de providentia dubitare facit?

Sed parum esset, si solum fides providentiæ propter tribulationem in discrimen adduceretur, nisi etiam cætera omnia vitia ex isto fonte redundarent. Nam cur tam multi omnibus sæculis inventi sunt fores? quia pauci tribulationem, quam parit inopia, ferre sciunt. Cur tam crebra ubique patrum homicidia? Quia pauci tribulationem, quam parit iracundia, tolerare noverunt. Cur tot passim admittuntur stupra, incestus, adulteria, sacrilegia? Quia tribulationem carnis, stimulos videlicet concupiscentiæ, et dæmonum tentationes pauci superare didicerunt. Cur nonnulli interdum contra omnem rationem propensionemque naturæ sibi manus inferunt, seque ipsos occidunt? Quia vincendarum tribulationum artem non tenent, sed veluti quidam equi, qui ad quamlibet umbram exterruntur, ut saxum vel truncum declinant, in quævis præcipitia se projiciunt: ita ipsi calamitatem præsentem non valentes ferre, nihil cogitant, quo tandem deveniant, si seipsos interimant; sed clausis ad cætera omnia oculis id unum spectant, ut se a tribulatione præsentis quocumque modo eripiant, maluntque a seipsis per mortem fugere, quam tribulationem non fugere, quamquam eo modo fugiendi in aliam tribulationem incidant, a qua fugere nunquam valebunt. Postremo, quod multi maledicta et contumelias in Deum et sanctos evomant, quod magos et divinatores adeant, quod dæmonum opem implorent, seque illis tradant, quid aliud, quam fructus amari et venenati sunt, quos arbor tribulationis de radice peccati procedens in agro sterili ac lapidoso impij pectoris producit?

Jam tertius ac postremus fructus tribulationum omnium pessimus et acerbissimus, obstinatio quædam est, atque obduratio cordis in malo, atque adeo verissimus et certissimus gradus ad gehennam. Nam quem admodum lutum, quo magis radiis solis excoquitur, eo magis duratur, cum cætera ferre omnia ad solem atque ignem admota mollescant, sic etiam homines impij, qui cor non carneum, sed lutum vel lapideum habent, quoad ad ignem tribulationis admoventur propius, eo sæpe indurantur magis. Cujus rei exemplum illustrissimum in Pharaone habemus qui quanto magis flagellabatur, tanto magis indurabatur, donec re-

gnum et filium et vitam et animam amisit. Hi sunt igitur fructus tribulationis, cum in malam terram cadit; spoliatur primum temporalibus bonis, deinde trahit atque impellit in omne genus vitiorum, postremo cordis obstinationem operando recto tramite ducit ad gehennam.

Sed quamquam arbor ista tribulationis, auditores, nihil unquam boni pareret in mala terra, si solum ex ipsa terra succum atque alimentum traheret; quia tamen de coelo etiam irrigatur, et rorem percipit providentiæ divinæ, propterea nonnullos etiam bonos fructus in mala terra aliquando producit. Nam et revocat homines impios a certo genere peccatorum, et providentiam divinam illustrat ad magnam aliorum hominum utilitatem, et misericordiam atque justitiam Dei quam longe lateque pateant, ostendit.

Incipiamus a primo. Dico impios homines per tribulationem impediari a certo genere flagitiorum, famelisi in alia quædam per eandem tribulationem impellantur. Duo sunt genera peccatorum: quædam tunc potissimum perpetrantur, cum animus premitur, atque in angustiis et amaritudine quadam se esse videt, qualia sunt odium, ira, invidentia, blasphemia, homicidia, et hæc quidem tribulatione ut plurimum non minuuntur, sed crescent. Alia sunt flagitia, quæ cordis dilatationem atque expansionem, gaudium et lætitiæ exigunt, ut crapula, ebrietas, luxuria, saltationes, cantus lascivi, lusiones omnes, atque hæc sunt, quæ tribulatione tamquam severo aliquo iudice vel censore adveniente, aut cessant omnino aut saltem magna ex parte minuuntur. Qui enim gravi aliqua tribulatione vexantur, neque tempus, neque animum habent luxuriandi, sæpe etiam neque facultatem. Cur hoc anno Lovanii, Mechliniæ, Antuerpiæ atque in aliis multis hujus provincie celeberrimis oppidis, solum furorem atque amentiam bacchanaliorum non vidimus? Cur nulli in plateis occurrerent ebrii? nulli larvati, nullæ audiebantur citharæ, nulli cantus? Cur nullæ agebantur comedie? Cur rara, eaque sobria convivia? Quis istam sapientiam et sobrietatem tantos populos tam repente docuit? An non domina tribulatio? Certe omnes hujus provincie doctores et concionatores quamvis eruditi et disertis, etiam si diebus singulis contra bacchanalia disputare vel declamare voluissent, nunquam tantum perfectissent, quantum brevi tempore tribulatio perfecit.

Hunc igitur optimum et suavissimum fructum de arbore amara tribulationis, ille nobis produxit, qui elicere novit *Mel de petra oleumque de saxo durissimo.*

Veniamus ad alterum fructum. Quid præterea tribulatio facit, cum in malam terram cadit? Illustrat, ut dicebamus, providentiam Dei. Nam cum est aliquis homo nefarius et sceleratus, qui vel usuris dives effectus est vel multa Ecclesiastica beneficia per simoniam acquisivit, vel concubinam aut meretricem alit, vel superbe ac tyrannice cum omnibus se gerit, si is casu aliquo in gravem tribulationem incidat, et mendicis ac miser de divite et florente fiat, tunc omnes, qui eum noverunt, dicere inter se incipiunt, en videtis Deus esse in hoc mundo et judicia ejus non semper dormire. Itaque unus punitur et mille trepidant, mille admonentur, mille corriguntur. Denique facit Deus id, quod iudices hujus mundi facere solent. Nolent iudices ullum esse furem et homicidam, qui ultimo supplicio afficiendus esset, tamen quia oportet justitiæ satisfacere, cum aliquis reus illis offertur dicunt: Perditus iste homo omnino debet mori. Quando igitur eum juste liberare non possumus, faciamus, ut publice et cum solemnitate moriatur, ut si cæteris in vita non profuit, saltem aliquid prosit in morte. Itaque primum diem nundinarum expectari jubent, quo maximi concursus hominum ad urbem fieri solent. Deinde in medio foro conspicuum atque editum theatrum extrui, tum circa meridiem his aut ter pulsari maximam campanam totius civitatis; et tum demum in conspectu totius populi producant reum, eumque manu carnificis cum ignominia, et cruciati maculant. Pari ratione Deus interdum aliquos manifesta ac publica tribulatione punit, ut cæteri omnes eorum exemplo moveantur et corrigantur. Exempla hujus rei pene sunt infinita in Scripturis sanctis. Ita enim Pharaonem, ita Core, et Dathan et Abiron, ita Nahal Carmelum, ita Jezabel uxorem Achab, ita Antiochum et Herodem legitimus fuisse punitos. Sed neque Ethnicos exempla sua defuerunt, quibus providentiam et judicia Dei pene manibus tangere ac sentire poterunt. Scribit Gregorius Nyssenus initio libri de Providentia, poetam quemdam nomine Ibiicum apud Ethnicos fuisse, qui «Cum a quibusdam clam occideretur, et nullum, neque adiutorem neque testem insidiarum haberet, grues forte supervolantes intuens,

dixit: O grues, indices estote, quæso, necis meæ.» Contigit vero non diu post, ut cum homicida illi Corinthi publico spectaculo interesset, iterum grues supervolarent, quos illi cum vidissent ridendo inter se dixerunt: Ecce ultores Ibiici. Quidam autem eorum, qui prope illos in theatro assederat, quique Ibiicum interemptum fuisse non ignorabat, retulit ad principem, quod audierat. Mox illi comprehensi et questionibus admoti crimen confitentur, et extremo supplicio afficiuntur. Scribit quoque Eusebius Caesariensis, in historia veterum Ethnicorum exstare, cum lex esset, quæ sacrilegos aut præcipites ex divite dejici, aut in mari submergi, aut igne cremari juberet, cumque tres simul perditii homines, Philomelus, Onomarchus et Phaylus Delphicum templum spoliassent, omnes brevi tempore secundum legem divinitus dedisse supplicia. Unum enim cum per aspera scanderet loca, præcipitem decidisse, atque ita esse extinctum: alterum cum secundum litus maris equitaret in profundo lapsus una cum equo periisset, porro tertium sacro igni eodem tempore esse consumptum. Quæ omnia quis nisi amens casu accidisse putabit? Quid? Omnes tres iisdem temporibus propter idem delictum, non aliis suppliciis, quam lex volebat, esse punitos nonne apertissime providentiam Dei scelerum et flagitiorum ultricem esse clamat?

Neque vero providentiam solum; sed etiam misericordiam et justitiam Dei tribulatio illustrat, qui erat tertius et postremus fructus, quem in mala terra producit. Deus enim ut B. Augustinus scribit persimilis esse videtur soli, qui toti mundo prodesse cupiens, omnia loca sua luce complet, sed interim tamen, sicut oculos puros, sanos, vegetos, fortes habentis blandius et tranquillius apparet; ita in oculos ægros, et lippos, quasi tela aspera jaculatur: sic etiam et Deus, qui natura sua optimus et liberalissimus est, initio ingredi in animos nostros et eos totos luce suæ bonitatis perfundere, ac donis et charismatibus divinis implere desiderat; verum, ut videt animam perversam refugere, lippos oculos claudere, ad bona creata converti, tum demum et ipse quodammodo pervertitur: sicut in Psalmo legitur: *Cum sancto sanctus eris, et cum perverso perverseris*, hoc est, ita se gerit, ita hominem punit ac tribulat, ut asper et perversus videatur. *Quam bonus Israel Deus,* inquit David; sed quibusnam? *His, qui recto*

sunt corde. Illis enim suavis et bonus est Deus qui recto sunt corde, qui optime cum regula divina consentiunt, quibus omnia placent, quique omnia probant, quæ placent et probantur Deo. At vero iis, qui perverso ac distorto sunt corde, non potest regula rectissima cordis divini non dura atque aspera videri. Sed hæc est lex æterna, hæc est justitia, hæc est æquitas, ut mali male pereant, et amarum illis detur qui dulce recusant: et qui nolunt benedictionem elongetur ab eis. Et sicut unus clavus altero clavo truditur; et qui venenum hausit, altero veneno curatur; ita venenum culpæ veneho poenæ folli debet. Et quoniam pro mensura morbi mensura medicinæ sumatur, necesse est, idcirco tandiu tribulatio durat, quamdiu peccatum durat. Hinc enim damnatorum tribulatio in gehenna non finitur, quia peccatum eorum nunquam finitur. O utinam ad hanc severam Dei justitiam oculos aliquando converteremus. Quis esset ille iudex tam crudelis, tam sævus, tam inhumanus, qui reum aliquem fractis omnibus membris in rota, vel ad ignem ferreis catenis alligatum multos dies vivere sciret, et quotidie eum videret, quotidie audiret, et tamen non miseretur? At hoc ipsum non crudeliter, sed juste facit Deus. Semper enim gravissime foetet in naribus ejus peccatum damnatorum: *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Idcirco neque Deus, neque Angeli, neque sancti unquam damnatorum miserentur. Aspice sanctum Abraham adeo ille erat mitis, et misericors, cum hic in terris viveret, ut sexies pro Sodomitibus supplicaverit: nunc vero post mortem, quia justitia regnat, nec pro uno divite euphone vel semel anum verbum loqui voluit. Habetis igitur qui sint fractus tribulationis, cum forte in malam terram cadit. Paulisper quiescamus.

PARS SECUNDA.

Exposuimus, cur Deus tribulationibus impios quandoque flagellet: nunc quoniam eadem est disciplina contrariorum, exponemus breviter, cur etiam aliquando multa bona iisdem largiatur. De tribulationibus vero et prosperitatibus justorum dominica proxima Domino volente, disserere incipimus.

Quinque modis poterat providentia Dei vitam justorum atque impiorum in hoc mun-

do gubernare: vel ita ut justis semper bona impis semper mala tribueret: vel contra ut justis semper mala, impis semper bona: vel ut tam justis, quam impis semper mala: vel tam justis, quam injustis semper bona: vel postremo, ut nullis sive justis sive impis, aut semper bona aut semper mala: sed confusione ac promixtione quadam, et justis modo bona, modo mala, et impis modo bona, modo mala largiretur. Ex his quinque generibus sive formis gubernationis, quamquam nulla iriqua poterat videri: et prima non modo non iniqua, sed optima et justissima erat, ut videlicet omnibus justis semper bona: omnibus impis semper mala tribuerentur, eaque utitur Deus (ut Gregorius Theologus ostendit), in omnem æternitatem, in futuro sæculo, ubi nulli boni non semper beati; nulli mali non semper miseri et infelices erunt: tamen postremam tanquam aptissimam presentis rerum statui Deus elegit, ut videlicet bona et mala ita confunderentur, ut neque res adversæ, neque prosperæ justos aut injustos, satis aperte demonstrarent. «Quis novit,» inquit in eodem loco Nazianzenus, «utrum hic propter malitiam plectatur, ille vero propter virtutem extolatur, et non potius e converso hic propter malitiam exaltetur, quo gravius etiam cadat: ille vero propter virtutem tanquam aurum in camino probetur? Alius igitur in his audax sit et confidens, seu potius nemo sit. Ego omnino supplicium, quod hic irrogatur, pravitatis adscribere non audeo, quemadmodum nec pietati remissionem malorum. Nam est quidem nonnunquam adversitas improborum et prosperitas bonorum, at non semper nec omnino.» Hæc ille. Porro hujus rei, auditores, ratio est, quod status præsens status fidei sit. Nam fide justificamur, ex fide vivimus, per fidem ambulamus, fidei vero status hoc exigit, ut ratio, qua regimur et gubernamur, neque nimis perspicua, neque nimis obscura sit; sed medio quodam modo se habeat, sicut media est aurora inter tenebras noctis et lucem meridiei. Nam si nimis esset clara, non indigeremus fide: si nimis obscura, facile perderemus fidem.

Prima igitur illa ratio gubernandi, ut omnes pii semper floreat, omnes impii in ærumnis et calamitatibus semper versentur, nimis aperta et perspicua est, atque hoc tempore idcirco minus idonea. Siquidem impii, si ita mundus regeretur, salutem desperarent, vel solum timore poenæ atque spe

præmii temporalis Dei legem servarent. Deus vero non servorum, sed liberorum Deus esse vult, neque coactis atque invitis, sed spontaneis et promptis obsequiis delectatur. Itaque ut intelligant homines bona et mala ista temporalia, non esse ultimum præmium ac poenam virtutum ac vitiorum: nec semper bonis istis caducis consolatur justos, nec semper contrariis malis castigat et punit injustos.

Jam vero tres, quæ sequuntur formæ gubernandi, secunda tertia, quarta ac secunda potissimum, nimis obscurant providentiam Dei. Quid enim si perpetuo, dum hic vivimus, omnes impios lætos atque alacres volitare, omnes probos miseros atque afflictos lugere videremus, quam gravis esset tentatio infirmioribus? In quanto periculo versaretur fides? Neque enim omnes boni continuo perfecti esse possunt, atque instar Pauli et Francisci toti mundo crucifixi, omnia tanquam stercus arbitrantur propter Christum. Si modo cum aliquando bonos premi, improbos exultare cernimus tot audiuntur ubique querimonia, parumque abest, ne aliquando dicant: *Estne Dominus in nobis, an non?* Et illud Propheta: *Ergo sine causa justificavi cor meum et lavavi inter innocentes manus meas?* Quid tunc fletet? quis patientiam conservaret, quis in fide perseveraret, si semper improbi læti ac felices triumpharent? Quæ cum ita sint, recte B. Augustinus docet, Deum, quamquam semper multa largitur hostibus, quæ negat filiis, ut fidem et patientiam nostram exerceat; tamen sæpe etiam aperte impios flagellare et præmiis afficere pios, ut providentiam suam ostendat: atque ad hunc modum fides nec a nimia luce evacuetur, nec a nimis tenebris extingatur.

Atque hæc quidem quædam, generalis est ratio cur sæpe improbis bona temporalia Deus largiatur. Veniamus nunc, si placet, ad alias magis proprias et particulares rationes.

Quæris, car homines impij, nefarii, hostes Dei qui mille crucibus digni sunt, tam facile ditescant, floreat, omnia, vel pene omnia sua negotia pro voto perficiant? Petis, quo pacto cum ejusmodi tam secundis eventibus impiorum cohæreat providentia et gubernatio Dei? Respondeo primum, impios homines multa sæpe lucrari, possidere ac retinere quæ Deus illis non donavit, sed tantum acquirere atque habere permisit. Num

enim existimas ei, qui usuris et fraudibus dives effectus est, Deum opes, illas donasse? Num injustus est Deus? Num sibi contrarius? Nonne ipse usuras et fraudes prohibet? Non igitur ipse divitias impiis donat, quamquam habere permittat.

Cur autem id permittat, multæ sunt causæ. Prima, quoniam humanam naturam cum arbitrii libertate creavit, et sicut peccatum non tollit naturam, ita nec libertatem. Itaque liberas voluntates pro sua libertate agere sinit; quod maxime decet providentiam summi et sapientissimi moderatoris.

Alterâ causa est, quam etiam B. Augustinus reddit in eodem loco, ut illam dulcissimam et inexhaustam misericordiam suam ostendat, cujus amplissimus sinit nullo neque bonos, neque malos excludit, ad cujus imitationem nos provocat, cum ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos; ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos et pluit super justos et injustos.* Neque solum in eo Dei misericordia declaratur, quod bona temporalia inimicis suis concedit: sed etiam quod per ea bona tanquam per quædam munuscula, eos ad conversionem et penitentiam attrahere atque allicere studet. Nam profecto, si quequam sapiens, apud te cogitare deberes, unde mihi tanta opes, tanta commoda, tanta affluentia omnium rerum? Domus, agri, servi, pecunie? Num ea mecum tuli, cum nascerer? At nudus natus sum. Num illa meo ingenio comparavi? At multi meliori ingenio præditi adhuc in sua inopia remanent. Quid si ego ex patre divite natus sum, quis me de tali parente nasci fecit? Quam multi me justiores et meliores, qui quotidie de pauperibus nascuntur? Deus igitur, Deus est, qui me sua bonitate et benignitate prævenit. Nolo esse ingratus tantis beneficiis, volo deinceps secundum ejus leges vitam meam instituire. Sed alio modo etiam Deus misericordiam suam cum peccatoribus ostendit. Id enim efficit, cum eis bona ista temporalia habere permittit, ut si omnino peccare volunt, saltem minus peccent. Quidam enim reperuntur, qui si non habebant, unde sua libidini satisfaciunt, mox ad maledicta se convertunt, vel insidiantur, furantur, occidunt. Quid igitur Deus? Alligemus, inquit, hunc draconem, projiciamus in eo ejus hereditatem, et illas pecunias, licet male partas, tamen eum habere sinamus. Quod si

cum his omnibus ipsius furor non quiescit, non multum oberit, descendet magis pinguis ad gehennam et sulbus illis erit similis, qui diligenter autruntur, ut mactentur pinguiores.

Jam tertia causa est, ut simul cum misericordia etiam justitia ostendatur. Primum enim nullus est tam malus, quin aliquid boni aliquando faciat; Deus autem omnium bonorum remunerator promptissimus et liberalissimus est. Itaque licet posset avaros homines impedire, ne usuris et fraudibus lucrarentur, sinit tamen eos lucrari, ut mercedem suam hic recipiant exigui boni, quod forte gesserunt, quandoquidem post hanc vitam nihil eos, nisi supplicia manent. Itaque D. Augustinus, bonis moribus et artibus Romanorum eximiam illam gloriam tam excellentis imperii, tamquam mercedem quamdam a Deo redditam esse confirmat. Ita quoque propheta Ezechiel exercitui Nabuchodonosor diripiendam Ægyptum traditam fuisse a Deo docet tanquam stipendium quoddam quia pugnaverant contra Tyrum. Deinde ostenditur etiam in eo divina justitia, quod sæpe concedit iratus, quod negaret propitius. Videt Deus aliquem qui unum habet Ecclesiasticum beneficium et posset ex eo commode et quiete et sancte et religiose vivere: interim videt eum non posse quiescere, frequentare curiam, assentari prelati omnemque lapidem movere, ut adhuc alterum, et tertium obtineat. Quid igitur Deus? Tu, inquit manibus et pedibus quæris perditionem tuam. Age justitiam ostendamus, fiat tibi sicut vis, sentias tuo malo, quæ te quæris non esse beneficia, sed supplicia. Sinamus eum dormire onerare sacco beneficiorum, qui eum deprimat ac demergat in gehennam. Postremo illo etiam modo divina justitia declarat, quod sæpe Deus unum impium per alterum punit. Unus malis artibus dives exasit; quid agit justitia et providentia Dei? Permittit alium venire, qui similibus artibus eum spoliat omnibus, quæ sibi pepererat. Sed vide suavitatem ac dulcedinem Dei, qui cum iratus fuerit misericordiam et recordatur, etiam cum isto rigore justitiæ misericordiam et lenitatem admisceat. Sæpe enim facit ut qui male agendo peccati turpitudinem agnoscere non poterat, is mala perpetrando eam agnoscat, atque inde ad eum per penitentiam convertatur. Avarus quispiam multo tempore a pauperibus usuras acceperat, et lucri desiderio excecatus nunquam turpitudinem ejus iniquitatis videre poterat: dum deinde justo Dei judicio, ad eam

inopiam et difficultatem redigitur, ut pecunias resituendas cum honore petere ipse cogatur, et tum demum peccati fedtatem in alio incipit videre, quam in se videre non poterat. Tunc incipit cogitare ac dicere: bone Deus, quæ est hæc iniquitas tam aperta. ut ego recipiam unum, et exigam decem? Hæcine est charitas Christianorum? Itane proximi in Ecclesia adjuvantur? Cum vero ad seipsum et per eternam suam vitam oculos convertit et se quoque talem fuisse olim recordatur, tum vero et seipsum, et plagas ac fedtatem suam agnoscit. Quod vero de avaro diximus, idem de iracundo, de superbo, de lascivo, de ebrioso potest ac debet intelligi.

Quarta et postrema ratio est, utilitas electorum. Nam ut B. Augustinus sapienter monet, præterquam quod prosperitatibus impiorum exerceantur et probantur electi; voluit etiam Deus bona hæc temporalia bonis et malis esse communia, ne boni ea tanquam magna Dei munera concupiscant. Videtur enim nobis dicere Deus: Adeone insipientes estis, ut credatis me bona ista temporalia, si alicujus momentis essent, tamen tam impudice, avaris, ebriosis, tyrannis, latronibus, hostibus meis donaturum fuisse? An ego sapiens et justus non sum? Num ego non dixi: *Nolite projicere margaritas ante porcos?* Quin potius intelligitis, ista peccatoribus tanquam panem et aquam mancipiis dari, vobis autem integram hereditatem in cælis, amplissima regna et imperia conservari. Cur igitur tanto studio ista quæritis? cur ita istis in hoc itinere vos oneratis? cur non pauperes conservos vestros in exilio, et collegas futuros in regno convocatis, ac dicitis: Eia fratres, accipite partem oneris nostri, nec enim ista in patria ad quam inus, necessaria erunt, et nos levius et expeditius proficiscemur? Habetis rationes, cur in hoc sæculo sæpe Deus temporalia bona in impiis largiatur.

Verum enim vero, auditores, quamquam bona et mala ista exguæ, quæ præcipue ad corpus pertinent, Deus confundere ac permiscere sæpe voluerit, tamen magna et vera illa bona vel mala, quæ ad spiritum spectant, nunquam miscet, id quod vitæam hoc tempore a multis intelligeretur. Quæ sunt, quæso vos, majora et præstantiora bona, animi ac corporis? carnis an spiritus? Certe animi, certe spiritus. Nam quemadmodum oculi sanitate plaris facimus, quam digiti, quia oculus est

digito præstantior; et sicut si mendicus quispiam vehementer verberetur, nemo se opponit: at si filius regis vel leviter tangatur, regnum totum commovetur, quia purpura regia mirifice splendet in oculis hominum, panni vero mendicorum, ut sordes contemuntur: ita quoque animi bona, ut gratia, sapientia, justitia, charitas, virtutes cæteræ, dona et charismata Spiritus sancti multo sunt majora et præstantiora corporis bonis, opibus, voluptatibus, robore, pulchritudine, sanitate. Nam et animus corpore sine ulla comparatione est excellentior: præterea sola animi bona hominem bonum et divitem et beatum et contentum et felicem reddunt.

Atque hæc sunt bona vere bona quæ etiam in hoc mundo non dantur, nisi bonis. Existat hic aliquis, qualis erat sanctus Job vel Lazarus ille mendicus qui totus sit a planta pedis usque ad verticem capitis ærumnis et calamitatibus coopertus; ingredi animum ejus, reperies eum hilarem, tranquillum, quietum, plenum pace, charitate, patientia, gaudio et qui in doloribus invenit id, quod homines improbi quaerunt, et nunquam inveniunt in deliciis. Non legistis in Actis Apostolicis de Paulo et Sila, qui cum virgis cæsi multas plagas accepissent, ac deinde compedibus constricti in terrimum carcerem coniecti fuissent, media nocte psalmos et hymnos Domino lætissime decantabant? Nec mirum. Ipse enim Apostolus Paulus in tribulationibus suis, non mendaciter dicere solitus erat: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Et: Sicut abundant passiones Christi in*

nobis; ita et per Christi abundat consolatio nostra. Existat deinde hic alius, qualis erat epulo ille purpuratus, vel aliquis Nero aut Decius aut Maximinus, qui corporis et cæteris bonis omnibus abundet; ingredi animum ejus, reperies eum turpulentum, inquietum, et insatiabilem, plenum odio, invidentia, suspicionibus, superbum, elatum: arrogantem, fotentem denique tamquam omnium sordium sentinam, vel quasi sepulcrum aliquod dealbatum. Ita igitur Deus animi bona, quæ vera et magna sunt bona, non miscet: licet permisceat ea quæ etiam ab Ethnicis fortune ludibria appellata sunt, quæ quasi mutuo hic accipiuntur, quæ velimus nolimus, brevi relinquenda sunt, et quæ nec præmia, nec penæ animorum esse possunt. Quomodo enim exiguo poculo Oceani aqua tota contineri non potest; ita gloria, et supplicia animorum, quæ sempiterna esse debent, ad paucorum dierum augustias, quibus nunc vivimus, contrahi non possunt.

Quæ cum ita sint, auditores, fragilibus atque instabilibus bonis contemptis, eo mentem atque animum dirigamus, ubi vera et sempiterna sunt bona. Quid his quadragesime diebus, quibus in itinere sumus, nobis contingat, sive malum, sive bonum, sive tribulatio, sive consolatio, sive pluvia, sive serenitas, parum certe curare debemus, modo securi et læti, conscientia benefactorum nos consolante et erigente, ad illam æternam et beatam domum perveniamus, ubi vivitur et regnatur per omnia sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO IV.

DE TRIBULATIONE.

SYNOPSIS

Tractat ista concio de fructibus tribulationis, quando ea in bonam terram cadit; quos tamen fructus cognosci in altera vita, exemplo puerorum sub disciplina viventium, declaratur. Explicato itaque breviter modo, quo ex malo, qualis est tribulatio, aliquid boni fieri possit; tres fructus tribulationis in bonam terram cadentis statuuntur, qui sunt purgare, illustrare, perficere. Ostenditur autem tribulationem purgare triplici modo. Primo peccata diluendo, ubi etiam gravitas peccatorum, quæ tollit, ob oculos ponitur. Secundo, purgatorii penas minuendo, id quod simili, sociorum simul hospitium intransitum dilucidatur. Tertio prohibendo ne sordes expurgate demum contrahantur; ubi etiam tres omnium malorum fontes ex epistola Sancti Joannis adstruuntur, quos tribulatio omnes obstruere solet, simul et ab imminente malo preservare: unde ad eam tolerandam æquo animo incitatur.

Pars altera duos reliquos prosequitur propositos fructus: quorum secundus est illustrare. Hinc tribulatio feli Tobie, collyrio Joannis, et similitudini Osee aptissime assimilatur. Docetur tribulationem illustrare, ut videamus quatuor.

- 1. Quæ infra nos sunt, qualia sunt infernus et res omnes corporales, et quomodo hoc fiat pulchra amplificatione interseritur.*
- 2. Quæ supra nos, ut est Deus, Angeli, et omnes sancti quod in Hebræo populo, Ethnicis, et maxime in Juliano apostata apparet.*
- 3. Quæ circa nos sunt, ut sunt amici et familiares, ubi tribulatio scalæ Jacob, et torculari comparatur.*
- 4. Quæ sunt in nobis ipsis, quid sci-*

licet possimus sine Deo, quid item cum Deo. Tertius fructus est perficere, quo loco probatur perfectionem istam in charitate consistere. Tandem Deus, qui nos affligit, fabris, nutricibus, venatoribus et equitibus congruenter assimilatur, ejusque rei causa discutitur.

Tribulationis fructus, auditores optimi, de quibus hodierna die, adjuvante Domino, dicturi sumus, usque adeo copia et nobilitate excellunt, ut ego facile mihi ipse persuadeam, eos a minime prorsus ad plenum intelligi posse, donec ad illam æternam et beatam domum ad quam nunc per ipsas tribulationes tendimus, perveniamus. Etenim simile aliquid nobis contingit, quod pueris evenire solet toto illo tempore, quo subjecti censuræ ac ferule præceptorum ac parentum in litterario ludo et labore versantur. Certe enim si quaeras a pueris, quid ipsi de virgibus et verberibus judicent, dicent, nihil gravius atque acerbius, et quod ipsi magis oderunt in orbe reperiri. Sed propterea de exigua illa molestia, tam inique sentiunt, quod nondum cernant, quam pulchri, et quam suaves non modo flores, sed etiam fructus sapientiæ et eruditionis, de illis duris, ut videntur, atque horridis spinis verberum et virgarum oriuntur. Itaque postea cum ad maturam ætatem perveniunt, et nomine doctrinæ ac morum ubique se commendari intelligunt, et ea de causa nihil sibi, neque opes ad vitam, neque honores ad dignitatem conservandam ac tuendam unquam posse desse: et simul vident, si metus, et castigatio parentis et magistri defuissent, se neque litteras, neque mores, neque educationem habituros, neque aliud, quam idiotas, quam rusticos, forte etiam quam sicarios et latroneulos futuros

fuisse; tunc demum ferula ac virga utilitatem agosunt, et correctoribus et emendatoribus suis magistris et parentibus debitas gratias justaque referunt. Sic etiam nos, auditores, dum in laboribus et tribulationibus quasi in ludo litterario versamur, nihil novimus, nisi genere et plorare; at cum in caelo tribulationis finit in libro divinae providentiae legemus, si modo una, modo altera tribulatione tamquam ferula quadam castigari non essemus, fuisse nos cum impiis ad aeterna supplicia descensuros: tum certe pretium intelligemus tribulationem: *Tunc implebitur gaudios nostrum, et lingua nostra exultatione.* Tunc securi laetique cantabimus: *Latai sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; annis, quibus vidimus mala. Transivimus per ignem et aquam, et educisti nos in refrigerium.* Quamobrem recte Apostolus Paulus: *Omnia, inquit, disciplina in praesenti quidem non videtur esse gaudium, sed mœroris: postea vero fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit justitiae.*

Sed quamquam res ita, ut diximus, se habeat, et fructus tribulationis non ante plane cognoscere poterimus, quam ad vitam beatorum, omnis miseriae et tribulationis expertem, pervenerimus: tamen hic etiam multum refert, diligenter et saepe de eis loqui et cogitare, ut earum suavitate atque utilitate confirmati, neque praesentibus calamitatibus frangamur, neque futuras magnopere metuamus, et ex utrisque in vera pietate et religione proficiamus.

Aggrediar igitur ad eos fructus, quos in bona terra, hoc est, in hominibus, qui ex ea juvari cupiunt, tribulatio parit, diligenter explicandos: si tamen antea breviter exposuero, quemadmodum intelligamus, quod dicimus, et saepe repetendum nobis erit, tribulationem, quae per se nisi mala esse non potest, bonos fructus facere. Exponit istam loquendi formulam D. Augustinus lib. XIII Civit. c. 4, 5 et 6 quibus in locis docet, mortem et miseriae in hominibus sanctis bonos fructus facere; non ita et jam accipiendum, quasi quod erat antea malum, postea fiat bonum, vel tamquam id, quod est malum, sit per se causa boni: id enim fieri non potest: sed illud ejusmodi sententiae significari, Deum et sanctos homines, occasione mali utantur male etiam bono, ita bonos ut bene etiam malo. *Aspicite et intuemini sanctos Martyres, num illi mortem, extremum malorum, in maximum et excellentissimum bo-*

num non convertentur? At num propterea caedes illa sanctissimorum Martyrum erat bona? Nullo pacto. Sed Deus erat bonus, qui sua potentia. Martyres erant boni, qui sua patientia illo modo utebantur bene. Sicut etiam non ideo petra est dulcis aut saxum molle, quia Deus sua omnipotentia educit *Mel de petra oleumque de saxo durissimo.*

Quot igitur sunt fractus tribulationis, cum forte in bonam terram cadit? Tres: purgare, illustrare, perficere: quae sunt tria illa hierarchica opera, quae magnus Dionysius in libro de Eccles. hierarchia describit. Incipiamus a primo. Quo pacto tribulatio purgat? Tribus modis. Nam et sordes peccatorum jam contractas eluit; et poenas, quae sceleribus debentur, minuit; et ne iterum sordes contrahantur, facit.

Primus igitur et praestantissimus fructus tribulationis est, qui eluat sordes peccatorum. Unde hoc habemus? Ex divinis litteris. Sic enim legimus: *Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facis, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.* Et in libro Ecclesiastici: *Quoniam pius (inquit Spiritus sanctus) et misericors est Deus, et remittit in die tribulationis peccata.* Sed quomodo, inquires? qua via? quo ordine per tribulationes Deus peccata remittit? Dicam, audit res, et dicam planè aperte, ut intelligatur. Tribulatio id habet proprium, ut hominem revocet et reducat ad se, sicut contra prosperitas eum abducit atque avocet procul a se: non secus atque in ipsa carne fieri videmus, qui cum ab aliquo pungitur, contrahitur, cum bene habet, extenditur. Audi sanctum David: *Conversus sum, inquit. Quando? In aerumna mea, dum configitur spina. Audi Dominum, quid de homine illo prodigo dicat, qui cum divitiis abundavit, abierat in regionem longinquam, et cum egeret cepisset, In se reversus, dicit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in caelum, et coram te. Veniamus ad proximum. Videmus adolescentem nobilem, divitem, sanum, florentem, nunquam esse domi: sed hodie ad venationem, cras ad accupium, alio die ad convivia, ad potationes, ad officinas gladiatorum, ad magistris chorearum ire: denique sicut corpore, sic etiam animo semper vagari, ad cor nunquam redire, de Deo, de morte, de judicio nunquam cogitare. Adve-*

niat tribulatio, incidat in gravem morbum, vel quod facile fieri potest, propter aliquod scelus rapiatur ad carcerem, damnatur ad mortem; statim incipiet mores mutare, ad seipsum reverti, et ubi viderit animam suam totam sordidam, totam foetentem, totam plagis et vulneribus peccatorum confectam, et quod si ita ex hoc mundo exeat, aeternam mortem evadere non poterit: tunc demum totus concussus convertetur ad Deum, et dicit: *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, et exaudivit me. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Tibi soli peccavi et malum coram te feci.* Neque, eo contentus Sacerdotem advocabit, crimen confitebitur poenitentiam recipiet, et eo modo tandem ad gratiam et misericordiam perveniet. Dic mihi, scelesti, quis te modo cogit confiteri, nisi tormentum, nisi tribulatio? eras anlea tam superbus, tam arrogans, tam obstinatus, et confiteri volebas id, quod eras: tunc si quis dixisset, non esse te optimum et sapientissimum omnium hominum, eum tu vivum devorare voluisses. Quod igitur Deus fecit? Questionibus te admovit, misit tortorem, qui tormentis a te confessionem extorqueret. Et qua de causa extorqueret? ut confiteentem ageret in crucem? Minime vero. Non est Deus noster, ut praetores mundi: illi reum si confiteatur, occidunt, si neget, absolvunt. At contra Deus, si confitearis, absolvit: si neget, occidit. O suavissimum et amantissimum nostri generis Deum, qui non alia de causa nos flagellat, quam ut a morte peccatorum ad veram vitam redire nos cogat! Itaque ad hunc modum per tribulationem ad veniam peccatorum, et misericordiam pervenitur, quod quidem tantum beneficium est, quantum mens humana cogitando assequi non potest. Quis enim unquam sapient, quam grave malum sit peccatum? Quis tibi unquam explicabit, quid supplicii merearis, cum Deum a domo tua, anima tua, violenter expellis? Si hunc erant in purgatorio omnem poenam, quam debes, exactissime te persolverum. Cur enim putas paucam ante diem ultimi iudicii futuram magnam illam tribulationem, quam Dominus tanto ante praedixit, qualis non fuit ab initio mundi neque postea erit, nisi ut exponit D. Irenaeus, ut omnes electi, qui tunc in vivis erunt, perfecte purgati, statim post iudicium ad caelum evolare possint? Neque enim post eum diem amplius erit, vel tempus vel locus purgatorii. Quare cum evadere non possis, quin solvas alicubi,

suo baptisate consecravit? Magnum igitur est pretium, magna utilitas tribulationis, quae a scelere tam immani atque atroci animi purgat.

Quid praeterea tribulatio facit? minuit cruciatum, quem post hanc vitam in purgatorio luere deberemus. Accipe similitudinem. Si duo socii tabernam simul ingrediantur, et uterque usque ad satietatem comedit et bibit, deinde ad vesperam, cum est hora solvendi, alter clam inde se subducens, deserat sodalem suum, num is, qui solus manet, totum solvere non cogetur? Cogetur sane, etiam si pallium in taberna relinquere deberet: sic etiam, auditores, animus et corpus socii quidam sunt, simul ingreduntur tabernam huius mundi, simul comedunt et bibunt: et quamquam animus superbiendo, corpus luxuriando peccant, simul tamen debitum peccatorum contrahunt: verum mortis vespera adveniente, cum jam est hora solvendi, alter sociorum, corpus videlicet, deserens sodalem suum, atque ab eo fugiens sub terram in sepulcro se abscondit: porro animus solus rapitur continuo ad carcerem, et vincula purgatorii, ibique severissime excipitur et flagellatur, nec ante dimittitur quam et pro se et pro socio usque ad ultimum quadrantem satisfecerit. Ne igitur nobis id contingat, quid facit Deus? Tribulationem aliquam permittit super nos venire quae corpus cogat, et jam si nolit, solvere partem suam, antequam ab animo per mortem separaretur. Quod vero Deus ita cogat, magnum beneficium. Nam omnino debita so vendita sunt. Non est quod quisquam se decipiat. Sordes multas contraxisti? Purgari debes. Comedisti et bibisti? Solvere debes. Cum delectatione peccasti? Cum dolore puniri debes. Quod si hic, dum vivis, neque tribulationes oblatas a Deo libenter admittis, neque per te castigationem ullam, ac praesertim jejuniorum et eleemosynarum assumis, nihil dubites in purgatorio omnem poenam, quam debes, exactissime te persolverum. Cur enim putas paucam ante diem ultimi iudicii futuram magnam illam tribulationem, quam Dominus tanto ante praedixit, qualis non fuit ab initio mundi neque postea erit, nisi ut exponit D. Irenaeus, ut omnes electi, qui tunc in vivis erunt, perfecte purgati, statim post iudicium ad caelum evolare possint? Neque enim post eum diem amplius erit, vel tempus vel locus purgatorii. Quare cum evadere non possis, quin solvas alicubi,

quanto melius atque utilius tibi est, ut caro partem suam hic solvat, quam ut in purgatorio summa tota exigatur ab anima? Præsertim cum sine ulla comparatione mitius ac remissius cum debitoribus agatur in hoc sæculo, quam in futuro. Sicut enim nostri mercatores multo vilius merces suas vendunt, si prompta et parata pecunia numeretur, quam si in longum tempus solutio differatur: ita quoque et Deus multo clementius agit, si hic, dum vivimus, alacriter patiendo satisfacere velis, quam si post obitum in futurum sæculum differas solutionem.

Sed jam tertium modum et postremum videamus, quo tribulatio purgat. Quid igitur est tribulatio? Pharmacum saluberrimum, quod præservat a malo peccati. Nam qui rebus omnibus abundant, qui semper fruuntur pace, qui nihil molestiarum habent, totos se desidia atque otio dedant: *Multam vero multiam docuit otiositas*, inquit Ecclesiasticus. Et Moyses: *Incrassatus est dilectus, et recalcittravit; Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum et recessit a Deo salvatori suo*. Et propheta Ezechiel: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma, superbia, saturitas panis et abundantia et otium ipsius et filiorum ejus*. Hinc in libro Judicium aperte legis, nunquam voluisse Deum Chanaanos omnino deleri, ne si filiis Israel bella Ethnicorum deessent, otio diffuere atque ad omnia vitia declinare inciperent. Dubitabant olim Romani, num expediret delere Carthaginem? Scipio Nasica, qui unus ex senatu optimus iudicatus erat, contendebat non expedire, ne terrore illius æmula civitatis sublati juventus Romana nimis pinguis, nimis secunda atque otiosa fieret: et inde innumera flagitia atque scelera in urbem irruerent, quæ plus Romano imperio, quam omnia externa bella nocerent. Nec eum sententia fefellit, reipsa probatum est, quam verum diceret. Nam cum senatus (ut B. Augustinus notat) Gatoni potius, qui contrarium suadebat, quam Scipionis sequi voluisset consilium, deleta Carthagine, magno terrore urbis Romane depulso atque extincto, tanta de rebus prosperis orta mala subsequuta sunt, tam atrocia bella intestina, tam sævæ eruentæque seditiones, tantus proscriptionum ac rapinarum furor, ut Romani plura et crudeliora paterentur a civibus quam unquam metere potuissent ab hostibus. Quid igitur tribulatio facit? Continet homines in officio, excitat homines torpentes,

occupat vigilantes, excludit otium, luxuriam, desidiam, securitatem.

At quomodo id facit? Nempe cohibendo ac debilitando belluam istam immanem, quam intus habemus, quæ dicitur concupiscentia, quæ mater est omnium flagitiorum, et quasi hydra quædam trium capium vel alter cerberus infernalis. Quæ sunt tria illa capita? Apostolus Joannes in sua epistola nos docebit: *Omne, quod est in mundo, inquit, concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vite*. Ista tria sunt capita, tres radices, tres fontes vitiorum. A concupiscentia carnis oriuntur crapula, ebrietates, fornicationes, adulteria, et his similia. A concupiscentia oculorum, quæ alio nomine dicuntur avaritia, nascuntur furta, rapinae, usurae, lites, contentiones, et ille amor immoderatus semper conjungendi domos ad domos, agros ad agros, beneficia ad beneficia, pecunias ad pecunias. A superbia vite existit ambitio, simonia, convicia, contumelia, homicidia, certamina singularia, multitudo eorum et servorum, denique pompæ et vanitates innumera. Adversus hanc hydram et cerberum istum mittit Deus tribulationes: contra carnis concupiscentiam agritudines: contra concupiscentiam oculorum, pauperiem: contra superbiæ vite, notas ignominie sempiternas. Ita sapientissimus et nostri amantissimus Deus pugnat pro nobis contra inimicum nostrum, quem nos domare et coercere nunquam possemus. Disce igitur, o homo, disce aliquando bonitatem et Dei sapientiam. Tu dicis: Ego nemini sum molestus, studeo rebus meis, adjuvo ceteros quantum possum, nihil ago mali: Cur ergo tribulationibus flagellor? cur mihi invertitur domus? diripiuntur fortunæ? dissipantur liberi? Cur ergo modo capitis, modo stomachi, modo dentium dolorem patior? Nimirum, quia preservari debes a morbo peccati. Diligite Dominus Deus tuus, et quia videt in te, licet bonæ sis voluntatis, adhuc tamen hydram concupiscentiæ vivere, eam tribulationibus domare ac debilitare cupit. Numquid tu melior Apostolo Paulo? At ille vir tantus, tam intimus amicus Dei, nonne alicubi ait: *Scio quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum? Agnoscebat videlicet hydram,*

affligebat: *Ego, inquit, castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.*

Cum igitur omnes post Adæ peccatum ægroti simus, morbo isto concupiscentiæ omnes laboremur, cur molestum nobis esse debet, si medicus noster, Deus, tamquam ægros, non tamquam sanos in hoc mundo, nos gubernat, et pro morbi varietate varia pharmaca tribulationum sumere nos jubet? Certe ut Magnus Basilius ait: « Nemo medicum corporis sui unquam reprehendit, quod venam secuerit vel carnem adusserit, vel incediam insituerit vel anarum potionem sumere præceperit; sed laudavit potius tamquam doctum et sapientem, et gratias agit ac pecunias obtulit: quia satis intelligunt omnes, medicum non cum ægroto sed cum morbo pro ægroto bellum gerere. » Ad eundem igitur modum, auditores, et nos, si sapimus, agemus cum Domino Deo nostro, qui est medicus animorum longe optimus et doctissimus, et non cum homine, sed cum peccato suis tribulationibus pugnat: non solum ejus providentiam non arguemus, sed etiam ei gratias debitas agemus. Nec tantum de ipso medico non conqueremur, sed neque de instrumentis, quibus ad salutem nostram uti voluit. Nunquam prudentes ægros dicere audimus, medicus placet, sed ferrum, quo utitur, non placet. Quis enim melius novit, quo instrumento sit utendum, quam ipse medicus, qui ullo uti debet? Quare nos quoque, si Deus nobis medicus placet, ut placere debet, si medendi artem, qua utitur, non possumus non probare, etiam de instrumentis, de hominibus, quibus nos tribulat, conqueri non debemus, ne Deum docere atque instruere, quæ summa est insaniam, velle videamur.

SECUNDA PARS.

Quemadmodum tribulatio hominem purget, qui erat primus ejus fructus, cum forte in bonam terram cadit, hactenus exposuimus: sequitur, ut alios duos fructus persequare, qui ad illustrationem et perfectionem pertinent.

Ac primum quidem, ut ab illustratione incipiamus, tribulatio mihi persimilis esse videtur felli, quo Tobia oculos ab Angelo Raphael curatos esse novimus. Poterat enim Angelus sanctus multis aliis rebus, vel etiam sine ullis rebus tamquam minister Omnipotentis Dei, Tobia oculos restituere: sed voluit felle, quod est amarissimum, et felle piscis, qui salsum elementum incolit, id facere, ut nobis fructum atque utilitatem tribulationis ostenderet, quæ quamvis salsa, quamvis amara, quamvis in mari turbulento hujus sæculi oriatur, tamen si recte utamur, non parum luminis internis oculis afferre potest.

Aptissime quoque in Apocalypsi eadem tribulatio collyrio comparari mihi videtur. *Collyrio*, inquit Dominus, *inunge oculos tuos, ut videas: ego quos amo, arguo et castigo*. Collyrium enim ex pulveribus quibusdam officitur, qui roduat et consumunt pravos humores qui in oculis interdum existere solent. Tribulatio autem similis quodam modo inanes non humores, sed amores atque affectus rodit, qui mirum in modum oculos mentis impediunt, ne rectum et bonum viderent, ac judicare possint. Homines enim, quod etiam philosophus vidit et docuit, ut affecti sunt ipsi, ita plerumque de rebus judicant. Quid ergo Dominus ait? Tu, inquit, non bene vides, pravos humores habes in oculis, sine adhiberi tibi collyrium tribulationis, ut videas. Ac ne forte dubitares, eum de tribulationis medicamento loqui, statim subjungit: *Ego enim, quos amo, arguo et castigo*. Postremo, tribulatio terra illa deserta et solitudo est, de qua loquitur Dominus per Osee: *Ecce ego dicam eam in solitudinem et loquar ad cor ejus*. Quæ est hæc solitudo, nisi tribulatio? Siquidem

« Tempore felici multi numerantur amici: »

si divitiis et honoribus affluas, turba sodalium et adulatorum, nunquam te relinquunt: et Deus quidam vellet tibi de negotio salutis tuæ aliquid loqui, sed audientiam obtinere non potest. Quid igitur agit? Deponit potentes de sede, de divite pauperem, de claro obscurum facit: ita recedentibus falsis amicis derelinqueris solus, ita cultor atque habitator efficeris solitudinis, et tunc venit Deus et loquitur ad cor tuum, et luce sapientiæ suæ interiores oculos tuos totos illustrat.

Sed quid illud est, quod tribulatio videre facit? Non est unum aliquid, sed multa et varia: nimirum ea, quæ sunt infra te, quæ supra te, quæ circum te, atque ad ultimum etiam teipsum. Magna sane lux, magna eruditio, quam domina magistra nostra tribulatio affert.

Quæ sunt ea, quæ jacent infra nos? Primum inferi, deinde res omnes corporales. Nos enim, qui animo et corpore præditi sumus quasi medium locum incolimus, inter corporum et spirituum regiones, et omnia corpora cernimus infra nos, omnes spiritus supra nos. Atque inferos quidem ex tribulatione facile cognoscimus: nam cum aliquo dentium vel capitis stomachi dolore laboramus, tunc dicimus: Si tantulus dolor ita cruciat, quid faciet ignis gehennæ? si modo una tantum parte corporis dolemus, et brevi sanitatem speramus et tot remedia, tot solatia, tot consolatores habemus, et tamen vix dolorem toleramus, quid erit apud inferos toto corpore, et animo torqueri, et finem nullum expectare, et nullum remedium, nullum solatium, nullum consolatorem habere? Vere igitur clamat Isaias: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deurant?* Aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

Verum non inferos solum, sed etiam res corporeas tribulatio cognoscere facit. Siquidem in cognitione et estimatione corporum rerum duobus contrariis modis decipimur. Quidam res istas corporeas, et opes, ut sanitatem, cum habent, non plane cognoscunt, neque tanti faciunt, quanti debent, nec unquam cogitant unde eas ad nos veniant, quis eas conservare et augere, imminuere etiam et auferre possit: atque idcirco neque Deo gratias agunt, et facili pecunias suas profundunt, facilius etiam nimis comedendo, nimis bibendo, nimis ludendo, variorum morborum periculo se exponunt: at cum tribulatio adest, cum inopia premi incipiunt, tunc discunt, quam pulchra virtus sit parcimonia: et cum aliquo morbo laborant, tunc dicunt: O quam suave et dulce est bene valere? O quam præclarum Dei donum est sanitas! O qui fruuntur tam excellenti bono, quanto jure agere gratias Deo auctori debent? Atque idem de pace, de fortunâ, de aliis rebus generis ejusdem dictum esse: intelligatur. Omnia enim melius ab entia, quam presentia cognoscuntur atque æstimantur. Quidam alii sunt, qui ad alterum extremum declinantes, multo pluris ista faciunt, quam revera facienda sint. Nam cum sint fragilia et caduca, et sine illo dubio casura et peritura, tamen non minus eis adhærent, quam si forent sempiterna: non minus eis servant, quam si illi quidam vel idola essent. Quocirca non immerito Apostolus avaritiam idolorum servitutem nomina-

vit: et de quibusdam ait: *Quorum Deus venter est, quorum finis interitus, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiant.* At cum adest magistra tribulatio, et illi omnia, quæ magno labore et sudore multis annis sibi comparaverant, aliquando in puncto temporis amittant, tum dicant: O quam eramus nos insipientes, qui vanitatem non credebamus esse vanitatem, et res caducas nunquam casuras, res fragiles nunquam frangendas: nunc intelligimus, non aurum esse omne quod lucret, neque tanti ista temporalia æstimanda, quanti venduntur atque emantur in mundanis stultorum. Præclare sane, auditores, Gregorius Theologus: «Nihil, inquit, in rebus humanis stabile est, nihil quod in eodem statu semper maneat: sed circumspecte res nostras circumrotat, et variis sæpe fert mutationes, nonnunquam in die uno, frequenter in hora: ac ventis potius credendum est instabilibus nec non vestigiis navis per mare carentis, nocturnumque somnis fallacibus, et iis quoque, qui pueri ludentes in arena lingunt, quam prosperitati humanæ.» Hæc ille. At quotus quisque est qui ista in prosperitate noverit, et e contra quotus quisque est, qui ista in tribulatione non noverit? Novi ego viros clarissimos, opulentissimos, florentissimosque infra paucos menses exutos honoribus, spoliatos facultatibus, in vincula conjectos, et tandem cum ignominia ultimo supplicio affectos, qui tamen adeo multum ex tribulatione profecerant, ita mandam et ejus inanissimas et mendacissimas voluptates contemnerent didicerunt. Ita sancte, ita pie, ita religiose diem extremum clausuram, ut admirabile esset. Tanta igitur, auditores, est utilitas tribulationis.

Sed quid præter ea tribulatio videre facit? Id quod est supra nos, nempe Deum, Angelos sanctos, qui simul vivunt cum Deo et regnant. Nam tempore prosperitatis facile Deum et sanctos obliviscimur: at cum tribulatio aliqua forte ingruerit, si in mari vento sæviente jactamur, vel hostes a tergo insequentes videamus, si fulmina cadere de caelo, si terram sub pedibus concuti, si ardere, si ruere domum, tunc invocatur Deus, tunc sanctorum agnoscitur patrocinium, tunc breves sunt litaniae, nullus sanctorum negligitur, evolvitur calendarium totum. De populo Hebræorum legitur in Exodo, nec non in libris Judicum et Regum tempore pacis et prosperitatis sæpe vel aureos vitulos

vel Baalim et Astaroth, vel alia gentium idola pro Deo adrasse: tempore vero tribulationis semper idolis contemplis ad unius veri Dei numen confluxisse. Hinc enim sunt illæ voces sancti David: *Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine.* Et rursum: *Cum occideret eos, quærebant eum, et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum.* Scribit quoque Lactantius, ipsos idololatrias qui tempore prosperitatis alacres currunt ad simulacra, iis libant, iis sacrificant, ea coronant, tempore tribulationis non Jovem aut Martem, non idola ulla invocare, sed oculos ac manus ad caelum tollere, unum Deum obtestari, atque ab ejus divino atque unico munere misericordiam et veniam implorare. At ubi relinquimus impium illum apostatam, Christiane hostem atrocissimum Julianum? enim, ut Gregorius Theologus scribit, cum aliquando in aedem multis inaccessum et horrendum cum suis necromanticis dæmones consulturus descendisset, et jam sonitus quosdam insuetos audiret, nec non terribitos odores sentiret ac ignea quædam spectra et phantasmata videret, re inexpectata vehementer percussus, subito ad signum crucis, Christianorum clypeum, confugit, et eum sibi adiutorem fecit, quem persequeretur. Prævaluit signum crucis, evanescent spectra, Dæmones superantur, solvuntur timores. Quid inde? Ut se Julianus collegit, rursum animatur, rursum Dæmones advocatur: sed iterum etiam redeunt spectra, iterum timores, denuoque signum repetitur, denovo Dæmones compescuntur. Ita igitur, auditores, illustrat tribulatio, ut etiam cæcos, etiam ethnicos, etiam idololatrias, etiam Dei juratos hostes, etiam homines profugitissimos sursum aspicere, et verum ac solum Dei nostri numen agnoscere faciat.

Veniamus ad ea, quæ circa nos sunt, ad homines videlicet cæteros, ad fratres, ad proximos nostros: num tribulatio docet animos veros a falsis, homines probos ab improbis separare? Et quidem optime et facillime. Pulchre enim Tertullianus tribulationem comparat paleæ, quæ in area purgat frumenta. Quando prosperitate frueris, et tamquam in area quietus jaces multæ paleæ amicorum tibi adherent, multi gnatones se tibi adjungunt. At si paleæ tribulationis te agitare, et sursum projicere ac jactare incipiat, statim paleæ recedunt, et tu solus in aream redis. Nequæ solum tribulatione docente amicos tuos falsos a veris cognoscis,

sed etiam amicos Dei falsos discernis. Nam ut idem eodem loco docet Tertullianus, persimilis est tribulatio scalæ, quam vidit patriarcha Jacob, per quam Angeli quidam ascendebant quidam descendebant. Sic enim et in tribulatione veri Dei servi semper magis ac magis per patientiam ad Deum ascendunt: amici vero mundi, qui facti non didicerunt, semper magis ac magis ad inferos per impatientiam suam descendunt. Nec dissimilis est tribulatio torculari, in quo oleum secernitur ab amurca, et fornaci, in qua aurum et plumbum et cætera metalla, qualia sunt, apparent, ut B. Augustinus eleganter docet.

Sed quid postremo tribulatio videre facit? Teipsum: quid sis, quid valeas, quid possis per te, quid possis cum Deo. Quid homo per seipsum potest? Nihil. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis,* inquit Apostolus. Quid potest cum Deo? Omnia. *Omnia possum,* inquit idem doctor, *in eo, qui me confortat.* At hoc totum nunquam melius, quam in tribulatione cognoscimus. Nam sæpe multa putamus nos posse: proponimus, promittimus, vovemus jejunia, peregrinationes, opera cætera: verum ad primam tentationem prosternimur, et veniente jubileo operum statim vota commutari. Recte igitur S. Jeremias: *Ego,* inquit, *vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.* Tempore tribulationis inopiam nostram, pulverem nostram, nihilum nostrum agnoscimus: e contra quoque antequam tribulatio adsit, aliquando trepidamus, animum despondemus, nihil ferre nos posse putamus, et tamen in ipsa tribulatione, Domino adjuvante, ita nos gerimus, ut nos ipsi miremur, tam facile nos ferre ea, quæ ante gravissimum atque intolerabilia videbantur. Itaque et nihil per nos possumus, et omnia possumus cum Deo, et hoc nihil melius quam tribulatio docet. Atque hæc quidem de secunda fructu.

De tertio et postremo quamquam multa dicenda fuissent, quia temporis angustiis premo, dicam solum tria verba, et finem faciam. Tertius igitur fructus tribulationis est perficere. Quid est, in quo potissimum perfectio humana consistit? Caritas. Interrogat, si placet Apostolum Paulum. Quæ est *Legis plenitudo?* Caritas. Quis *Finis præcepti?* Caritas. Quod est *Vinculum perfectionis?* Eadem caritas. Quid jam tribulatio facit? Provocat hominem atque impellit.

vel si vultis, etiam compellit et cogit ad amorem Dei: felix necessitas, quæ ad meliora compellit; Vidistis aliquando fabros, qui ut ferrum celerius calefaciant, modicum aquæ aspergant super ignem: non enim aqua illa ignem extinguit, sed per antiperistasim, ut Philosophi loquuntur, magis accendit. Ita quoque in te ignis charitatis, quo diligis Deum, quoniam enim ille ignis ad multa alia se extendit, ad uxorem, ad liberos, ad opes, ad honores, propterea exiguus ac debilis est, nec multum servet circa Deum: quid igitur faber noster ille sapientissimus, qui cælum et terram fabricavit, quid ille facit? Spargit aquam tribulationis, auferit uxorem, tollit e medio liberos, spoliat opibus, exiit honoribus. Quamobrem? Ut ignis charitatis contrahat vires suas, colligat se totum circa centrum, ubi est Deus, ubique vehementer ardeat atque ferveat. Vidistis etiam aliquando prudentes nutrices, quæ ut infantes a lacte avocare, atque ad solidos cibos provocare possint, aliquid absinthii ponunt super capita mamillarum: sic etiam Deus spargit amaritudines varias, super mamillas carnalium voluptatum, ut aliquando tandem abactetur, et solidum justitiæ cibum, cibum sapientiæ, cibum charitatis, cibum omnis virtutis et perfectionis quæramus. Vidistis postremo sapientes venatores atque

aucupes, qui sæpe canes et accipitres suos jejulare cogunt, ut libentius postea ad prædæ capiendam accurant. Vidistis equites et aurigas, qui equos suos modo calcaribus feriunt, modo fustibus tundunt, modo clamoribus terrent: num ut occidant? Nequaquam, sed ut magis excitent ad ambulandum: ita Deus, auditores, modo cogit nos jejulare, modo pungit, modo flagellat, ut non hæreamus in via, et via longa et periculosa, via plena insidiarum et laqueorum, sed curramus, transeamus celeriter, apprehendamus vitam æternam. Ibi tempus et locus erit quiescendi, quando ad nos *Malum non accedet et flagellum non appropinquabit tabernaculo* nostro. Interim vae illis, qui obliviscuntur esse se filios Adæ. Vae illis, qui sibi paradisum faciunt in hoc mundo. Vae illis, qui otiosi volunt et quiescere, dum tempus est currendi et laborandi. Tunc demum se deceptos invenient, cum errore suum emendare non poterunt. Quare, auditores, si sapientius agere, et nobis utilius consulere volumus, intelligamus fructum tribulationum, conveniamus cum Domino Deo nostro, si pungit, curramus; si flagellat incilemur. Ita facile et celeriter ad vitam pervenietis æternam, ipso adjuvante, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO V.

DE TRIBULATIONE.

SYNOPSIS

Enumeratis quibusdam viris sanctis tum veteris Testamenti, tum Christianorum Ecclesiæ, qui etiam in hac vita prospere vixerunt, cur Deus aliquando bonos florere prosperitatibus velit, quinque assignantur causæ. Prima, ut se summum omnium rectorem ostenderet. Secunda, ut referretur error Manichæi, docentis, omnia corpora esse mala et non a Deo. Tertia, ut ostenderet non esse in se malum possidere divitias, quod falso affirmabant Apostolici. Quarta, ut manifestaret quanta benevolentia suos prosequeretur, quod et a simili medici diversis agrotis diversa remedia præscribens declaratur; ubi etiam apparet, ex bonis hujus mundi futurorum bonorum posse colligi excellentiam. Quinta, ut sic pauperibus et afflictis provideret, atque inde cognoscerent divites se non sibi esse divites. Exinde quoque colligitur divina potentia, quod aliquibus similibus docetur. Quomodo demum divitiis uti oporteat, pulchra præscribitur doctrina.

Explicatis in concionibus superioribus natura, varietate, causis et effectibus tribulationis, jam in hac secunda parte de armis et remediis contra eandem, agere incipitur, et verba S. Pauli militem Christianum instruentis, explicanda suscipiuntur. In præsentiarum vero agitur de cingulo, quod proprium militis symbolum, per quod castitatem designari ostenditur, idque quatuor de causis. Primo quia ut cingulum lumbos constringit, ita castitas libidinem coeret, ubi de duplici tractatur castitate, matrimonii scilicet et celibatus. Secundo, quia ut cingulum sustinet gladium, ita castitas ad Verbum Dei (qui gladius spi-

ritualis) conduit. Tertio, quia ut cingulum partem superiorem ab inferiore separat sic castitas partem hominis brutalem, a parte ratione prædita, quod convenienti lampadis similitudine illustratur. Quarto, quia facit expeditos ad iter, et conjugatos quidem liberat a zelotypia et amore externo, calibes vero a gubernatione uxoris, sollicitudine liberorum et lucrandi cupiditate. Explicatur deinde cingulum verum, nimirum castitatem non fictam, sed solum propter Deum esse debere. Docetur præterea castitatis cingulum a solo Deo comparari, idque mortificationis pretio, custodiendo sensus, vitando prava consortia, frequenti confessioni et sacra lectioni vacando, insuper oratione et jejunio, exemplo multorum sanctorum libidinis insultus retundendo.

Etsi plerique sanctorum, auditores optimi, non sine multis variisque tribulationibus vitam in hoc mundo duxerint, tamen non defuerunt etiam, qui vel magnis opibus abundarent vel summis honoribus clarerent, vel bella feliciter gererent, et multis magnisque victoriis Dei beneficio potirentur. Etenim si volueritis ad sacras divinasque historias cogitationem paulisper convertere et ad memoriam revocare, inveniatis primo magnum illum Abrahamum, non tam patriarcham et Prophetam, quam patriarcharum et Prophetarum omnium patrem, virum integerrimum et sanctissimum, adeoque eximium Dei cultorem atque amicum, ut Dominus cæli et terræ singulari quadam ratione Deus Abraham nominari voluerit, qui nihilominus usque adeo dives auri atque argenti, armorum et gregum, servorum et ancillarum fuit, ut, Scriptura divina teste, vix eum terra capere posset: aliquando etiam eum